

Manifestatie in Doel, 2 juni 1979

Atoomenergie? Nee bedankt. Het archief van de Verenigde Aktiegroepen voor Kernstop

Bert Boeckx, Amsab-ISG-Centrum Antwerpen

Wie kent de sticker met het zonnetje en de slogan 'Atoomenergie? - Nee bedankt' niet? Jarenlang sierde dit symbool pennenzakken, agenda's, fietsen... De sticker is een curiosum geworden, maar de problematiek rond kernenergie staat weer volop in de belangstelling. Na de stemming in de senaat op 16 januari 2003 is de uitstap uit kernenergie een politiek feit. Het is het voorlopig resultaat van 25 jaar antikernenergiecampagnes. In het Vlaamse protest tegen kernenergie was de centrale actor ongetwijfeld VAKS, de Verenigde Aktiegroepen voor Kernstop, een in 1974 opgerichte koepelorganisatie van alle lokale en regionale antinucleaire actiegroepen. VAKS groeide al snel uit tot de spreekbuis van de hele antikernenergiebeweging naar overheid en publieke opinie toe.

De strijd tegen kernenergie is, vooral in de jaren 1970, een van de belangrijkste thema's geweest van de milieubeweging. De antikernenergiebeweging kwam bij ons, zeker in vergelijking met sommige buurlanden, pas laat op gang. De beslissing om kerncentrales in te planten in Doel, Tihange werd al in 1966 genomen. De bouw van Doel 1 en 2 in 1970 leidde niet tot ernstige publieke ongerustheid. Het was de commotie rond de geplande kerncentrale in Zeebrugge, in januari 1974, die zorgde voor het ontstaan van een bredere antinucleaire beweging. Na de oliecrisis van 1973 groeide de bezorgdheid om onze energiebevoorrading en de regering besliste om in sterkere mate een beroep te doen op kernenergie. In januari 1974 vroeg de elektriciteitsmaatschappij EBES een bouwvergunning aan voor een nieuwe kerncentrale in de haven van Zeebrugge. Direct kwam er protest van lokale milieugroepen zoals 'Rem-U235' en 'Zeebrugge blijft' die er door een succesvolle sensibiliseringsactie in slaagden om de inplanting van een centrale in Zeebrugge te verijdelen. Het verzet aan de kust viel weg, maar ondertussen

waren op nationaal vlak de Verenigde Actiegroepen voor Kernstop (VAKS) ontstaan: een koepel van plaatselijke groepen die ageerden tegen de mogelijke inplanting van kerncentrales, of tegen het transport van nucleair materiaal. De Bond Beter Leefmilieu (BBL) maakte toen nog geen deel uit van VAKS. De verhouding tussen BBL en VAKS was in het begin problematisch, zodat in Vlaanderen de antikernenergiebeweging zich feitelijk onafhankelijk van de milieubeweging ontwikkelde. VAKS groeide vanaf 1974 uit tot het centrale orgaan van de anti-kernenergiebeweging. Guido Steenkiste, de bezieler van de actiegroep 'Stop Kalkar' uit Lembeke, werd de voorzitter en drijvende kracht van de koepelorganisatie. Er werden een aantal nieuwe groepen opgericht en vooral Aktie-Kern uit Antwerpen ging een erg actieve rol spelen binnen VAKS. Aktie-Kern fungeerde als secretariaat en vanaf 1977 werd ook de hele administratie in Antwerpen ondergebracht. VAKS was geen ledenorganisatie maar wou met de hulp van bestaande organisaties grote mobiliseringscampagnes opzetten. Een model dat in de jaren 1980 ten dele zou overgenomen worden door het Vlaams Aktiekomitee tegen Atoomwapens (VAKA).

In het begin speelde vooral de informatieverspreiding een belangrijke rol, met de activiteiten rond 'Het jaar tegen kernenergie' en de publicatie van het *Dossier kernenergie, balans van een kollektief zelfmoordprogramma*. Deze publicatie gaf een belangrijke zet aan de bewustwording van de kernenergieproblematiek en bezorgde de activisten een argu-

mentatie tijdens debatten en informatieavonden. In oktober 1977 organiseerde VAKS in Antwerpen samen met de BBL en de Groene Fietsers de manifestatie 'Het Grote Gebeuren'. Op de eerste grote niet-regionale antikernenergiebetoging in Vlaanderen kwamen slechts 5000 manifestanten opdagen. Veel mogelijke participanten bleken afgeschrikt door het voorbeeld van Franse en Duitse betogingen die kort voordien waren uitgelopen op gewelddadige rellen. Na het ongeluk in de Amerikaanse centrale Three Miles Island in april 1979 kreeg de beweging een nieuwe impuls. Begin juni slaagde men erin om in Doel 20.000 betogers te mobiliseren voor de manifestatie 'Doelbewust stoppen'. In hetzelfde weekend werden over heel Europa antinucleaire activiteiten georganiseerd. Het was tijdens deze campagne dat het lachende zonnetje met opschrift 'Atoomenergie? Nee bedankt' als internationaal symbool gekozen werd. Een jaar later, op 25 oktober 1980, stapten 10.000 mensen op in een nieuwe VAKS-betoging in Mol. Er werd geprotesteerd tegen de plannen om de opwerkingsfabriek Eurochemic terug op te starten en tegen het voornemen om nucleair afval te stockeren in de Kempense kleilagen. Alhoewel VAKS pleitte voor geweldloze actie, probeerden enkele honderden manifestanten door te stoten naar de bedrijfsterreinen. De manifestatie legde de verdeeldheid bloot binnen de antikernenergiebeweging. De grote manifestaties hadden duidelijk niet het gewenste politieke resultaat en een deel van de achterban pleitte voor gerichte, kleine en harde acties. Er werden nog tentenkampen opgezet in Doel en in Mol en in mei 1982 organiseerde VAKS in Brugge nog een kleinere betoging tegen het dumpen van kernafval in zee. Op 14 mei 1983 werd er in Antwerpen opgestapt met de slogan 'Nog meer kerncentrales? Da's geen werk!' Ondanks een intense mobiliseringscampagne kwamen er slechts 5000 betogers opdagen. Deze mislukking betekende zowat het einde van de massale VAKS-acties en de organisatie zou zich meer richten op beleidsbeïnvloedend werk. De ramp met het Franse vrachtschip Mont-Louis in augustus en vooral het ongeval in de kerncentrale van Tsjernobyl in april 1986 zorgden voor een laatste opleving van het antinucleair protest. Na deze laatste mobilisatiegolf verdween VAKS en met haar de antikernenergiebeweging van het toneel. Pas tien jaar later, vanaf het midden van de jaren 1990, dook er opnieuw een soort protest tegen kernenergie op. Het was meer lokaal en er was op organisatorisch vlak geen continuïteit tussen het protest van de jaren 1970 en de nieuwe acties van de jaren 1990.

Bibliografie

- B. DELBROEK, *Beter nu actief dan morgen radioactief: de Vlaamse antikernenergiebeweging van 1973-1986*. UGent, licentiaatsverhandeling, 2002.
- M. HOOGHE, *Nieuwkomers op het middenveld. Nieuwe sociale bewegingen als actoren in het Belgisch politiek systeem. De milieubeweging en de vrouwenbeweging in Vlaanderen 1970-1990*, VUB, doctoraatsverhandeling, 1997.
- S. HELLEMANS en M. HOOGHE, *Van 'mei 68' tot 'Hand in Hand'. Nieuwe sociale bewegingen in België 1965-1995*, Leuven: Garant, 1995.